

«Презумпція тотальної винуватості»

На другому Антикорупційному форумі бізнес закликав митників і силовиків усунути чотири основні бар'єри на кордоні

[Наталія Білоусова](#)

МАЛЮНОК АНАТОЛІЯ КАЗАНСЬКОГО / З АРХІВУ «Дня», 1998 р.

У Києві відбувся другий етап Антикорупційного форуму, ініційованого головою СБУ Валентином Наливайченком. Цього разу корупцію шукали на кордоні, а якщо точніше — в зоні відповідальності митників. Зустріч організували в офісі Державної митної служби України у форматі онлайн-трансляції з усіма 25 регіональними митницями, де також зібралися підприємці.

«Я вам обіцяю, що ми узгодимо з вами призначення керівників СБУ по боротьбі з корупцією в тих областях, де були чи, не дай Боже, виникають питання з хабарами», — резюмував у бік громадських активістів і бізнесменів Наливайченко. Також він пообіцяв допомогти з організацією публічного списку суб'єктів імпортерських операцій і даних про те, хто і за якими тарифами здійснює цю діяльність. Паралельно СБУ усуватиме «чорні» схеми з кордону.

А усувати є що. «Аналіз свідчить про те, що при зіставленні загальної кількості співробітників податкового і митного напрямів діяльності рівень правопорушень серед митників на чверть вищий, ніж у податківців, а щодо корупційних злочинів, то удвічі», — оперував цифрами голова Державної фіскальної служби (ДФС) України Ігор Білоус. Особливого враження ця статистика на зал не справила. Як засвідчили подальші виступи, для бізнесменів корупція — одна з чотирьох основних щоденних проблем на кордоні.

КОРУПЦІЯ

І так бар'єр перший — хабарництво. Сильного впливу тіньового кешу на систему зазнає нещодавно призначений заступник голови ДФС України Анатолій Макаренко, відповідальний за митний напрям. «Мені простіше зараз спілкуватися з митниками, які працювали 10—15 років, а не з тими, хто працював у системі лише останні чотири роки і не знає нічого іншого, окрім «дай!», «ти повинен!»». «Ми маємо прийти до ідеалу — 5—8% оглядів на митниці з урахуванням системи ризиків», — резюмував він у вступному слові. За його словами, психологія митника і будь-якого контролюючого органу зараз зводиться до тези «кортить узяти». Раніше брали менше, каже він, потім — дуже багато, а сьогодні — всі розгублені і намагаються узяти сьогодні і зараз, адже не знають, що буде завтра. «Але ми змушуватимемо не брати...», -запевняє він. Що ж, подивимося.

За словами Макаренка, аналіз роботи лише Київської митниці за 6 останніх місяців засвідчив: контрольні служби зупиняли митний контроль 224 рази і в результаті оформили 4 протоколи на суму 9

тисяч гривень. «У моїй особі, як і голови СБУ, ви маєте в даному питанні союзника», — резюмував він у бік підприємців.

«Названі вами факти по Київській митниці, на Південній регіональній — це повсякденне явище. Приходять, показують корочку, після цього «ходак» чи «ршала» йде допомагати бізнесові», — розповідає особливості розмитнювання заступник голови комітету з протидії корупції громадської ради при Мінсдох Валерій Чорний.

Оскільки ж боротися з хабарами?

Мінімізації контактів митників і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) — головний спосіб, вважає Білоус. «Стратегічно розроблятимемо ще такі методи: скорочення людського чинника на митниці, прискорення митного оформлення, збільшення комфорту митників і суб'єктів ЗЕД», — каже він. Також буде дуже серйозна новина — співробітників ДФС перевірятимуть на детекторах брехні. «Для цього вже підготовлено необхідних фахівців, надано приміщення. У термін до місяця, можливо, півтора-два ми купимо необхідну кількість поліграфів і проведемо встановлювальні роботи», — сказав він. Буде і атестація співробітників. Окрім того, залучать спеціальну раду для призначення податківців на керівні посади, зокрема і до територіальних органів.

Усе це добре, кажуть бізнесмени. Проте правда — не вся. Корупція на місцях виникає через безкарність митників. Виконавчий директор Асоціації українських виробників лакофарбової промисловості Олександр Бричко розповів, що в законопроекті про створення фіскальної служби йдеться: її співробітник в разі заподіяння збитків підприємству відповідальності не несе, вона перекладається на державу. «Він і далі робитиме все, як і раніше. Митниця повинна відповідати за те, що вона робить. Також потрібна кадрова ротація, особливо в середньому рівні всієї держсистеми і регіонів. Потрібні нові люди з новим менталітетом. І бізнес готовий фінансувати підготовку таких молодих кадрів за кордоном, надаючи їм стипендії», — продовжує Бричко.

«Якщо у митного інспектора є підозри щодо вмісту вантажу, то він повинен не лише призначати ту чи ту форму контролю, а й самостійно подавати цю заявку на виконання. Нині це робить експедитор, а оплачує послуги клієнт. Відповідальність для митника — означає зменшення безчинства при перетині кордону», — озвучує метод боротьби з корупцією голова правління Асоціації міжнародних експедиторів України Сергій Недак. Якщо в результаті додаткового огляду порушення не виявлять, каже він, то митна адміністрація підрахує збитки від діяльності такого інспектора і зробить висновки — можливо, запропонує йому посаду нічного сторожа.

РЕАЛЬНА МИТНА ВАРТІСТЬ

Також обурює бізнес і відкриті завищення митної вартості. Наприклад, за словами Бричка, у них це постійно відбувається під час завезення сировини і обладнання, яке не виробляється усередині країни. «Це зрештою призводить до збільшення собівартості продукції. І ми стаємо неконкурентними на зовнішніх ринках», — пояснив він. Закупівлі здійснюються у всесвітньо відомих компаній. І їм немає сенсу занижувати митну вартість, зазначену у контракті, пояснює бізнесмен. Але українська митниця цього не визнає і ставить вартість товару, продовжує він, яка була 2—3 роки тому. Олександр Бричко розповідає, що бізнес готовий щокварталу подавати ціни на всі товари, що завозяться, аби їх використовували під час визначення митної вартості. Проте в рамках підготовлюваного меморандуму з підприємцями цього пункту немає, каже підприємець. Якщо його не включать, додає він, то важко буде досягти об'єктивності на кордоні.

Голова громадської ради при головному управлінні Міндоходів Львівської області Михайло Коропецький нагадує, що зараз головний метод визначення митної вартості — за контрактом. Але на

практиці не завжди так. Також використовуються ще й інші методи. «Тому пропонуємо законодавчо закріпити питання визначення митної вартості. Це дасть змогу швидше перетинати митницю і ліквідувати корупцію. І плюс — персональна відповідальність всіх контролюючих органів за їхні діяння, тоді бізнес і держава будуть у рівних умовах», — підсумував він.

Голова правління Асоціації міжнародних експедиторів України пропонує скористатися давно перевіреним у світі способом. Імпортер чи митний брокер приносить у митницю пакет: прямий контракт, інвойс виробника, банківський переказ на суму інвойсу, його товар розмитнюють, відраховуються збори до бюджету. «Якщо у митників виникають сумніви — призначайте експертизу і проводьте пост-аудит контроль, але не зупиняйте фури і не нагромаджуйте їх на кордоні», — резюмує Недяк.

Митна вартість має перестати бути головним боєм для всіх, у свою чергу визнає проблему Макаренко. І треба думати, каже він, як реформувати механізм. «Потрібно розподілити відповідальність між митницею і брокером чи декларантом, який заявляє цю митну вартість. Але, з другого боку, ми не повинні дійти до того, що під час розмитнення плазмовий телевізор коштуватиме 0 гривень», — вказує він на інший бік медалі.

ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ

Проблемним є й питання повернення ПДВ. Торік була дуже поширеною схема, коли митники стримували експорт, аби не повертати ПДВ, пояснює Бричко. Зараз, за його словами, начебто все стихло. Але є інша проблема — несистемність його повернення. Але чи може бути інакше за нинішніх умов?

Білоус пояснив, що зараз сума заявок на відшкодування становить 4,7—4,9 мільярда гривень, і вона погашається у міру надходжень до бюджету. Гроші бізнесу за ПДВ за період до 01.01.2014 року виплачуватимуть ПДВ-облігаціями. Найближчим часом на ринок випустять ще партію таких цінних паперів на суму 3,5 мільярда гривень, уточнив він.

Окрім того, повідомив Білоус, зараз ДФС спільно з місією Міжнародного валютного фонду виробили новий механізм відшкодування податку на додану вартість. «Зараз ми його до кінця відпрацьовуємо з Міністерством фінансів і технічно опрацьовуємо з Нацбанком України, тобто складаємо технічний протокол, як це все працюватиме», — сказав він. За наявності політичної волі парламентаріїв і після прийняття відповідних законодавчих актів необхідно буде лише три тижні для того, щоб «зламати повністю цю систему». «Через три тижні буде багато безробітних людей, які раніше займалися конвертацією, зустрічними потоками, механізацією тощо», — резюмував він.

СХЕМИ В ЗАКОНІ

Одна справа — створені підпільно схеми, але ж держава сама «плодить» легальні умови, аби люди і митники використовували їх для власної вигоди, продовжує державний уповноважений по боротьбі з корупцією Тетяна Чорновол. Наприклад, це чітко видно із системи використання в прикордонних регіонах схеми з транзитними машинами: автомобіль завозять в Україну, але не розмитнюють, а надягають на нього транзитні номери, і бюджет легально обкрадається. «Кількість таких машин останнім часом зросла», — каже вона.

«Я був на Заході України і вже звернув увагу на цю проблему. Коли ми скоротили термін перебування таких авто з 30 до 10 днів, то ці транзитники заблокували пункт перепуску «Шегині». Але проблему вже почали вирішувати, — відвітував одразу Макаренко. Проте з'явилася нова легальна схема ухиляння від податків при імпорті: автомобілі завозять в розібраному вигляді. «Найближчим часом я проведу нараду з керівниками Одеської, Львівської митниць, і вони доповідатимуть мені, що

відбувається. Оскільки в журналах вже реклама пішла: розбирання на частини і доставка — другий популярний спосіб заощаджувати на кузові при завезенні тощо», — недвозначно натякнув він, де саме ці схеми розцвітають. За його словами, вже 781 автомобіль у розібраному вигляді «в'їхав» в Україну цього року за цією схемою.

Який підсумок зустрічі?

Черговий етап форуму закінчився. Гучних слів і реплік не було, але настрої підприємців були більш ніж зрозумілими.

«Якщо протягом три місяців нічого не зміниться, то бізнес згортатиме свої виробництва і перевезитиме їх до Молдавії, Грузії, Польщі. Два великих підприємці у галузі вже про це попередили», — зазначив виконавчий директор Асоціації українських виробників лакофарбової промисловості.

«Презумпція тотальної винуватості імпортера і експедитора перед митними і фіскальними органами — це, як відносинам з Україною і Росією: знадобитися кілька поколінь, аби бізнес сприймали ці органи як елемент держави, а не елемент системи», — каже Недяк. Чи зламують цей тренд? Схоже, що бізнес і влада нарешті почали дивитися в один бік.

Тим часом Ігор Білоус анонсував, що третій Антикорупційний відбудеться на базі податкової служби і стосуватиметься податкової реформи. Новий механізм повернення ПДВ і модель єдиного соціального внеску, податок на доходи фізосіб — усе це буде в його фокусі.

P.S. Поки верстався номер, до «Дня» звернувся виконавчий директор «Асоціації українських виробників лакофарбової промисловості» Олександр Бричко і повідомив, що через дві години після форуму керівникам підприємств галузі дзвонили з Дніпропетровської митниці та просили написати лист про те, що все, про що він говорив на форумі, — неправда

Наталія БІЛОУСОВА, «День»

Рубрика:

[Економіка](#)

Газета:

[№129, \(2014\)](#)